

KUNSTEN AT FINDE SIG SELV

– faderkærlighedens tvang og forbandelse i den australske film 'Shine'

af Birger Langkjær

Den polsk-jødiske faders skygge falder tungt i den australske film *Shine*. Første gang over gramfonen der genlyder af Rachmaninovs klaverkoncert nr.3 fra en skratende pick-up nål i det gråvejrskumle hjem. Og siden over den klaverspillende og uhyre talentfulde søn, der skal realisere faderens drømme. Men faderens kærlighed sætter grænser for Davids selvrealisering: "Ingen vil nogensinde elske

dig som jeg gør det" er faderens gennemgående replik. Det er en kærlighed, der ikke giver sønnen råderum. Og da sønnen endelig forlader det kummerlige barndomshjem for at skifte verdensdel og tage til det kongelige musikkonservatorium i London på et legat, er det med faderens gammeltestamentlige forbandelser i ryggen. Men selv ikke en på én gang elskende og fordømmende fader kan stoppe en genial klavervirtuos,

og succesen indfinder sig. Men ligeledes forbandelsen; sønnen bryder sammen under en stor koncert i Royal Albert Hall, hvorefter han returnerer til Australien og årelang psykiatrisk behandling på et psykiatrisk hospital, der hedder noget så beroligende som Eden Lodge ("himelsk logi").

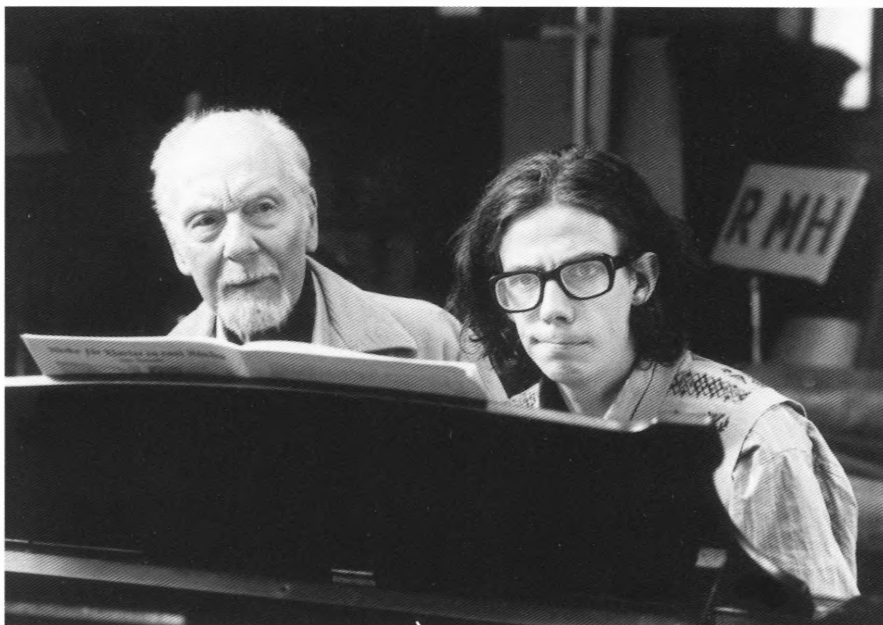
Filmen er fortalt i bagudskuende form, der med den klaver og strygerdominerede underlægningssmu-

sik og en evig skiften mellem gråvejir og regnvejir i mørke og realismeskabende billeder giver dens første tredjedel en tæt realismestemning. David spilles af 3 forskellige skuespillere som barn, som ung og som voksen og måske mest overbevisende og medrivende af Geoffrey Rush som den nu rablende, charmerende og ganske irriterende David, der i en sen alder søger at overkomme sit sammenbrud og sin vedvarende livskrise.

Vi møder ham i filmens første indstilling. Hans ansigt ses i lysende silhouet omgivet af mørke, mens kameraet bevæger sig forbi ham og væk, alt imens han isoleret i mørket taler i ét væk, gentagende, stammende, pludrende. Heri er personen, tematikken og filmens samlede forløb indeholdt. Næsten da.

Filmen er på mange måder ganske gripende. Særligt Geoffrey Rushs Davidfremstilling virker overbevisende. Dels fordi vi på det tidspunkt ved, hvorfor David er som han er, og dels fordi der i slutningen af filmen ikke skal fortælles så meget. Skuespilleren får i højere grad lov at være en person eller karakter, snarere end at skulle indgå som brik i den hastige og fremadrettede fortælling. Vi kan dvæle ved hans stammen og hans excentriske adfærd, og han hænger ikke længere fast i stereotypen "kuet viderunderbarn" eller "traumatiseret yngling", som de to andre Davidroller er bundet af. Faderen spilles fra først til sidst af den tidligere østtysker Armin Mueller-Stahl, der har visse ligheder med Max von Sydow, når man som her går rundt og er knuget træmand bag sine briller og støder accentfyldt engelsk ud mellem de smalle og sammenpressede læber.

Filmen afvikles flot fra start af. Scenen med klaveret der bevæger sig under Chopins Polonaise og stolen der følger efter i takt med musikken samt opmærksomhedsskabende kameraarbejde og realismeskabende low-key belysning over set-stykker, hvor man kan se ridser og ormehuller, giver et fint blandingsforhold mellem komik, visuel rytme og realismefornemmelse. De traumatiserende begivenheder understreges ofte af et markeret audiovisuelt udtryk. Regnvejir og lyden af vinduesviskere i filmens nutid overblændes til slow-motion lyd og billeder af klappende tilhørere, og på denne måde bevæger vi os flere gange mellem nutid og fortid.

Andre gange, som når faderen i vrede slår David, varieres der mellem slow-motion og hurtige klip mellem nærbilleder af ansigter og ting i skæve vinkler, et nærmest musikvideoagtigt affektsprog, der markerer, at vi i disse sekvenser ikke så meget har med den ydre og objektive verden at gøre som med en indre og subjektiv. Denne teknik kulminerer under koncerten i Royal Albert Hall, hvor staccatoagtige billedklip, skæve vinkler og nedsat billedtempo kombineres med vejirtrækningslyde, dybe slow-motion lyde fra klaveret og et akustisk lukket rum. På denne måde bevæger filmen sig stilmæssigt mellem det opskruede ekspressive og en form for lavmælt realisme, en dynamisk modsætning som filmen slipper vellykket fra.

Historien er bygget over den nulevende australske pianist, David Helfgott (koncertaktuel forrige år i Danmark), der hjemme i Australien blev udråbt som vidunderbarn, men som tidligt fik et nervøst sammenbrud og røg ud af musikverdenen, indtil han for få år siden fik comeback og dét med stor succes. Så virkeligheden er vores garant for en mere eller mindre lykkelig udgang i denne film. Virkelighedens egen David Helfgott har iøvrigt selv indspillet den musik, der løbende spilles af filmens David i skiftende inkarnationer.

Filmens største svaghed er nok, at den vil fortælle en hel livshistorie, og derfor undertiden har for travlt til at gøre de mange perifere bipersoner troværdige. Den har klogeligt

Geoffrey Rushs David-fremstilling er overbevisende, og filmens rytme giver skuespilleren tid til at dvæle i rollen, og dette formidles videre til publikum. Herover ses han sammen med Sir John Gielgud.

valgt at centrere beretningen om far & søn, og dét traumatiske forhold kommer vellykket i mål. Men de skiftende hjælpere i form af den velhavende klaverlærer, forfatterinden og siden Davids mentor på Royal College of Music synes særligt for de to sidste "rollemodellers" vedkommende at være så endimensionelle at de rangerer i kategorien julepynt. Forfatterinden (Googie Withers) smiler altid og opholder sig altid i varm orange belysning, mens mentor (Sir John Gielgud) på hyggeonkelmanér og filmet i blødt lys leverer klicheen om musikens inderlighed. Ganske irriterende og ærgerligt for en tragi-lykkelig historie, der ellers kunne fortjene bedre.

Men i det store og hele et velspillet opus fra Australiens land, der åbenbart bliver ved med at kunne lave film til det internationale marked.

Shine (...). Australien 1996. I: Scott Hicks. P: Jane Scott. M: Jan Sardi. Mu.dir: David Hirschfelder. P-design: Sally Campbell. Medv: Geoffrey Rush, Armin Mueller-Stahl, Lynn Redgrave, John Gielgud, Noah Taylor. Længde: 100 min. Distr: All Right Film. Premiere: 24.01.1997.